

Dissertatio medica de foeniculo ... / [Johann Christian Ehrmann].

Contributors

Ehrmann, Johann Christian, 1710-1797.
Boecler, Johann, 1681-1733.
Université de Strasbourg.

Publication/Creation

Argentorati : Literis haeredum Johannis Pastorii, [1732]

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/pgeah2b7>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

Q. D. B. V. 341349V 12
DISSERTATIO MEDICA 496
DE

FOENICULO,

Q V A M

FAVENTE SUPREMI NUMINIS GRATIA,

PRÆSIDE

DN. JOHANNNE BOECLERO,

PHIL. ET MED. DOCTORE,

BOTAN. CHYM. RELIQUÆQVE MATE-
RIÆ MEDICÆ PROF. PVBL. ORD.

CAPIT. THOM. CANON.

h. t. MAGNIFICO VNIVERSITATIS

RECTORE,

DOMINO AC PRÆCEPTORE SVO IN
ÆTERNVM DEVENERANDO,

IN ALMA ARGENTORATENSIVM UNIVERSITATE

SOLENNI PLACIDOQVE ERVDITORVM EXAMINI
SVBIICIT

JOH. CHRISTIANVS EHRMANN,

ARGENTORATENSIS,

AVCTOR

AD DIEM XII. JUNII M DCC XXXII.

h. l. c.

~~~~~*~~~~~
ARGENTORATI,

LITERIS Hæredum JOHANNIS PASTORII.

LXII.

V I R O
NOBILISSIMO, AMPLISSIMO
ATQVE EXPERIENTISSIMO
DOMINO
MARCO
MAPPO,
MEDICINÆ DOCTORI ET
PRACTICO FAMIGERATISSIMO,
DN. PATRONO ET FAVORI
SUMMOPERE COLENDO

HAS STUDIORVM SVORVM PRIMITIAS
CEV OBSERVANTIÆ ANIMIQVE OB MAXIMVM SIBI EX-
HIBITVM FAVOREM GRATISSIMI MONVMENTVM, AC SI-
MYL IN VLTERIOREM SVI COMMENDATIONEM
SVBMISSA ANIMI VENERATIONE CONSECRAT

TANTI MÆCENATIS

DEVOTISSIMVS CVLTOR

JOH. CHRISTIANVS EHRMANN, Arg.
AVCTOR.

Epistola
P R Æ S I D I S

A D

Politissimum suum RESPONDENTEM.

 X quo tempore paulo arctius mihi Tecum intercessit consortium, intimiusque Te cognoscendi frequentissima exhibita fuit occasio, non inanem concepi spem fore, ut desiderium Tuorum aliquando sis impleturus. Egregiæ enim animi Tui dotes, vivax atque festivum ingenium, moresque compti me haud parum in opinione concepta firmarunt. Equidem ad alia conversus, videbaris multa perdidisse, verum tuus ardor reparavit facile, quod

):(2 cre-

credebatur amissum. Ita enim haecenus in Scholis Medicis versatus es, ut non possim non Tibi debitum tribuere encomium. Interfuisti collegiis sedulus auditor, quæ docebantur avidus hausisti, atque in succum & sanguinem convertere allaborasti. Maeste Tua virtute in incepto virtutis tramite perge, nec ex recta deflece via, sic enim fiet, ut evadas aliquando in Virum bonum medendi peritum. Proposuisti tibi profectus Tuos egregios publico comprobare, dum solenni Eruditorum examini *dissertationem de Faeniculo* conscriptam sistis examinandam. Tuus est iste labor adeoque & Tibi defendendus est. Fac itaque, ut in certamine palmam reportes, applausumque promerearis publicum. DEUS T. O. M. divina sua gratia adsit, ut conatus Tui felici semper beentur successu.

PRO-

PROOEMIUM.

Postquam animo constitueram, qualescunque meos, quos in arte Medica feci, profectus publice explorandi, dispiciebam sollicite de themate, quod pro dissertatione Academica convenire posset, seligendo. Incidi tandem quasi ex improvviso in dissertationem quam Experientissimus quondam Dn. JOH. SIGISMUNDUS HENNINGERUS b. m. de Aniso conscripsit, MAGN. autem Dn. PRÆSES sub ejusdem auspicio publice in Cathedra propugavit, quæ mihi stimulum addidit, ut simile quid tentarem. Arrisit præ aliis vegetabilibus FOENICULUM, quare statim ad illud considerandum me accinxi. Cum labor ad finem jam esset perductus, innotuit demum mihi, quod jam proster

MAROTHROLOGIA SCHENCKIANA, quam
tamen, ut sancte affirmare possum, nondum con-
spexi, sicui quoque nunquam vidi AROBELBER-
GARI tractatum de Fœniculo. Quare credidi,
me oleum & operam non perdidisse in meis qua-
libuscunque conatibus. Benev. Lect. facile per-
spiciet quid in hacce collectione præstiterim. Non
diffiteor, me methodo superius allegata differationis
inhæsisse & sæpius quædam exinde repetiisse, sicuti
quoque non nego, me ipsorum authorum verba
propria hinc inde retinuisse. Tyro sum, & novis
producendis incapax, quare facile me veniam
impetraturum spero, si minus comptam, minus
eruditam in publicum proferam opellam. DEUS
Altissimus Clementissime gratiam suam mihi af-
fundat.

§. I.

FOENICULUM unam ex plantis maxime usualibus esse, & veterum & recentiorum consensus monstrat, & quotidiana edocet experientia, quod & in culinis & in officinis Pharmaceuticis frequentissime usurpetur. Et certe si olfactum atque gustum consulamus, non mi-

nori jure videtur nomen *Aromatis Germanici* promereri ac ipsum ANISUM, cum quo virtutibus decertat. FOENICULUM autem hoc, ut PLINIUS loquitur, *nobilitavere serpentes gustatu, senectam exuendo, oculorumque aciem succo ejus reficiendo. Unde intellectum est, hominum quoque caliginem præcipue eo levare.* Meretur hic audiri CASP. HOFFMANNUS de *medicamentis officinalibus* l. 2. c. 94. in hæc verba erumpens. An dubitari potest? Deponunt quidem exuvias suas prope foeniculum, quod vidi, sed visus fit illis clarior propter depositam simul Epidermidos partem illam, quæ corneæ prætendebatur, quod pariter vidi.

§. II.

FOENICULUM græcis *μάραθρον* audit, Latinis hinc etiam MARATHRUM dicitur, forsan *ἀπὸ τοῦ μαράσσειν*
A a mar-

a marcescendo, quoniam ut PLINIUS *l. 19. c. 9.* ait, ad condienda plurima sit commendatissimum. JO. BODÆUS a STAPEL *in not. & commentar. ad THEOPHR. Histor. plant. l. 6. 1.* hæc habet, μάραθρον antiqui dixerunt, δὲ τὸ μαῖρειν, τὸ ἐστὶ λάμπειν καὶ ἀθρεῖν, quod est videre, lucere; quia visus aciem excitat. A recentioribus Græcis, teste eodem authore, uti SIMONE SETHI, ACTUARIO aliisque μάλαθρον dicitur, quod foliis teneris mollibusque sit, vel quod molliendi vim habeat, quamvis & ACTUARIO μάραθρον audiat. Fœniculum FUCHSIUS *Hist. plant. c. 192.* dici existimat, quod fatum semen magno cum fœnore reddat, vel quod quasi fœnum in hyemes arefactum & marcidum reponatur, uti PENA & LOBELIUS *in adversariis stirpium novis* docent. Non dicam de eo quod fœniculum exsiccatum, ad fœni similitudinem juxta quosdam accedat. Quidam a fœnore derivant, à Fœnus, Fœnoris, & fœnum esse & fœniculum facile do illis qui ita volunt, inquit CASPAR HOFFMANNUS *de medic. officin. l. 2. c. 94.* sunt, qui omisso diphtongo vocant feniculum, sicut etiam reperiuntur. qui fœniculus pronunciant. Germani voce Latina, ut SEBIZIUS *de aliment. facult. l. 2. c. 11.* loquitur, non nihil mutata Fœnchel nuncupant. Gallis audit FENOUIL. Quomodo ab Arabibus aliisque appellitetur videre est apud TABERNEMONTANUM *l. 1. c. 12.*

§. III.

Fœniculum ad plantas umbelliferas pertinere ipsa avtopsia satis probat. SAMUEL DALE *in Pharmacologia seu manuductione ad Materiam Medicam sect. 9. §. 29. de Herbis Umbelliferis* ita scribit. Nota Fœniculi sunt, folia obscure viridia in longa & capillacea segmenta divisa, femina striata oblonga. JOH. RAIUS *in methodo plantarum emendata & aucta* hunc in modum differit. Fœniculum, foliis in capillacea segmenta divis, feminibus striatis, oblongis, floribus parvis pallide flavis, petalis obtusis, recta fere linea terminatis, non tamen bifidis, a reliquis
hujus

hujus generis Umbelliferis distinguitur : a Meo foliorum segmentis longioribus. EMANUEL KOENIG *in regno vegetabili quadripartito* de criterio hujus plantæ hæc habet. Primas ducit inter plantas gymnodispermas dictas umbelliferas , seu seminibus post singulos flores binis, floribus pentapetalis in umbellam congestis, caulium & ramorum fastigiis in plures radiatos pediculos & his rursus in tenues pedicellos flores sustinentes divisis; foliis vel compositis aut lobatis , vel simplicibus aut integris; ex his seminibus canaliculatis seu profundius aut levius striatis oblongis aut subrotundis, teretiusculis aut nonnihil depressis , foliis vero in tenuia capillacea segmenta divisis. Illustris iste Botanicorum Coryphæus JOSEPHUS PITTON TOURNEFORT *in Instit. Rei Herbar. cl. 7. sect. 2. G. I.* hoc vegetabile tale describit modo; Fœniculum est plantæ genus flore rosaceo & umbellato, plurimis scilicet petalis constante, in orbem positis & calyci insidentibus. Is autem abit in fructum ex duobus seminibus compositum oblongis, crassiusculis, hinc gibbis & striatis , inde vero planis. His notis addenda sunt folia in lacinias capillaceas divisa, costæ innascentia. Clarissimus HERMANNUS BOERHAVE *in Historia plantarum* sequentem in modum characterem depinxisse fertur. Est planta Umbellifera gymnodisperma ex foliis compositis ex tenuissimis capillamentis divisis constans: semina oblonga, crassiuscula, nigricantia, tumidiora, utcunque striata. Radix fibrosa plerumque sat crassa, longa, alba, recta, odorata, saporis subdulcis & aromatici, caulis striatus, rectus, odoris grati, saporis aromatici.

§. I V.

Plures Fœniculi reperiri species in confesso est apud Authores , non opus autem videtur ut omnes hic recenseantur. Id, de quo proprie hoc in loco tractamus, solet appellari FOENICULUM VULGARE GERMANICUM C. B. Pin. 147. Fœniculum Dod. Stirp. hist. pempt.

2. l. 5. c. 1. Ab hoc diversam speciem facit TOURNEFORT Fœniculum vulgare minus acriori & nigriori semine J. B. 3. part. 2. 2. fœniculum vulgare Italicum, semine oblongo gustu acuto C. B. Pin. 147. Fœniculum five Marathrum vulgatius Lob: advers: 347. Datur equidem & aliud fœniculi genus, quod in usum trahi in quibusdam locis solet, nempe Fœniculum dulce majore & albo semine J. B. 3. p. 2. 4. fœniculum dulce C. B. Pin. 147. fœniculum five Marathrum vulgatius dulce Lob. Icon. 775. Quidam hoc ultimum fœniculum appellant fœniculum Romanum, fœniculum Florentinum; Römischer/ Florentinischer Fenchel/ fenouil de Florence; ob dulcedinem quam habet ex cultura Romæ & Florentiæ cognominatur dulce, süßer Fenchel fenouil doux. Minus autem apud Germanos in usu est hoc ultimum fœniculum, quod etiam juxta J. SIGISM. ELSHOLZ *Dietet. l. 1. cap. 5. n. 23.* apud nos satum post biennium degenerat.

§. V.

Quod attinet locum natalem hujus plantæ, sponte Monspelii atque Lugduni provenire perhibetur, cum enim loca amet calida & saxosa, talia autem, ut docet JOH. BAUHINUS *Hist. plant. Univers. l. 27. c. 1.* sint Monspelium atque Lugdunum, non mirum est quod juxta muros meridianos ibidem propullulet. Apud nos partim in hortis partim in agris colitur, ubi sat copiose & feliciter quoque crescit, ita ut non opus sit aliunde advecto fœniculo uti. Seri solet tempore verno circa plenilunium, in loco fertili, sed quandoque altero tantum progerminat anno. Radix vivax est, & per longum tempus perennat, non raro tamen etiam hyeme rigidiore perit, unde quotannis feminant, ne ejus defectus urgeat, licet ex semine quoque deciduo propagetur. Vere erumpunt, dicente JOH. BAUHINO, folia deinde caulis assurgit; sequuntur cum floribus muscaria;

ria; floret autem Julio & Augusto. Semen sub æstatis finem ac Autumno perficitur.

§. VI.

Totam plantam Botanici, ut JOH. BAUHINI verbis utar, his describunt verbis. Ex radice digitali aut majore si ramosior fuerit, recta, alba, sapore cum quadam dulcedine aromatico, caulis surgit tres aut quatuor cubitos altus, rectus, striatus, geniculatus, atro virens, fungosa alba medulla farctus, crebris alis concavus: pediculi ceu vagina caulem & ramos complectuntur, quibus folia insident in longa tenuissima filamenta dissecta, atrovirentia, sapore dulci, odore suavi, umbellæ florum latæ, luteæ, odoratæ; semen oblongum Anisi, nigricans, gracilius, sapore acriori minus dulci. Quam dulcedinem ipsi quidam conciliare conantur, dum semen foeniculi cum caricis terræ committunt, cujus rei fides stet penes authores; forsan melius est, si, tempore hyberno accedente, foeniculum resectum fimo bene cooperiatur, ut hoc innuit JOH. COLERUS in *Oeconomia rurali atque domestica*. l. 6. c. 61.

§. VII.

Quod si ullum vegetabile in usum cedit, certe illud est FOENICULUM, quod non solum officinæ Pharmaceuticæ, sed & culinæ optime norunt. Et herba enim cum summitatibus, & ipsum semen in œconomiis usurpatur. Qua de re sequentem in modum differit JOH. BAUHINUS l. c. Hodie non solum in Medicina expetitur, verum etiam in culina. Coqui & diligentiores matres familias varie ad usum præparant. Nonnullæ tenellis vescuntur furculis cum sale ad carnes & assaturas. Nonnullæ miscent cum saccharo, aliæ acetariis imponunt. Quædam hos cum non bene maturo semine sale & aceto condiunt & post annum usurpant, Pisces assandi non temere foeniculo implentur, & eo involvuntur; sic namque non solum iis gratus sapor conciliatur, sed & superflua humiditas corrigitur, & sic sa-

lubriores redduntur. Quare ii quoque consultum faciunt, qui pisces cum fœniculo in jure decoquunt. Hoc siquidem non tantum eorum humiditatem consumit, verum etiam ad concoctionem facit. Roborat enim fœniculum caput, Ventriculum, hepar, lienem, renes, vesicam & matricem, viscososque humores digerit. In eundem usum tam comæ fœniculi quam etiam radix in cibos additur, & semen in panem. Cucumeres, ut loquitur SEBIZIUS, cum infantes adhuc sunt, & parum ventrosi, qui nostro idiomate *Ruckmerlein / Rümmerling / kleine Gurcken /* Gallice Cornichons vocantur, summitatibus fœniculi condiuntur, ad quem tamen scopum multis præ fœniculo arridet Dracunculus esculentus, quippe qui jucundiorum largiri saporem fertur. De gustibus interim non est disputandum. Quid dicam multa de eo, quod semen fœniculi quotidie ad decocta pro potu ordinario adhibeatur; quod semen etiam saccharo incrustetur, ac cum bellariis apponatur, qua de confectione, cum & usum medicum obtineat, infra plura dicenda occurrent. De usu fœniculi œconomico meretur audiri JAC. THEOD. TABERNÆMONTANUS l. I. c. 12. hæc verba enuncians: *Es ist dieses edel Gewächs zu unserer Zeit auch dahin gerathen / daß es nicht allein in der Arzney / sondern auch umb seiner vielfaltigen Nutzbarkeit willen / in der Küchen täglich gebrauchet wird / und wäre derowegen sehr gut / daß man allein bey unseren bekandten Kräutern / Saamen und Wurzlen bliebe / die Speisen damit zu condiren / und abzuwürzen / würde es nicht allein unseren Leibern zur Gesundheit und Wohlfarth gereichen / sondern es würde ein grosses Geld / das man umb fremde und ausländische Specerey geben muß / ersparet werden.*

§. VIII.

Quodsi jam ad usum, quem in Medicina præstat, fœniculum, respiciamus, deprehendimus nullam esse hujus vegetabilis partem, quæ non summopere prod-
esse

esse possit. Habet insignem suam utilitatem radix, caules haud spernendas possident vires, herba gaudet egregia facultate, qua non destituuntur summitates, imprimis vero semen quoque magnopere laudibus extollitur. Adeo ut charissima debeat existere hæc planta, quam totam aromaticam esse testatur & odor & sapor suavis, blandus, aromaticus, ut & analysis Chymica sal volatile oleosum facile sensibus exhibens. Consideremus primo RADICEM quæ PAULO HERMANNO in *Cynosura Materiae Medicæ* definiente, est oblonga, recta, digitum crassa, pallida, saporis subdulcis, subacris, aromatici & tenuis odoris fragrantis. Ob sal aromaticum blandum utique haud exiguis prædita est dotibus radix hæcce. Celebratur imprimis ejus vis aperiens, ita ut radicibus quinque aperientibus annumeretur, quippe quæ sunt radices *Apii*, *Asparagi*, *Fœniculi*, *Petroselinii*, *Rusci*; Suadet autem haud omni abs ratione prædictus author, ut in usum trahatur cortex potius radicis, quam interior substantia. Viscidum, docente ERMILLERO, attenuat, pectori, renibus, utero ac mensibus ciendis dicatum est. Commendatur hinc in tussi asthmate; Lienis & hepatis infarctus referat, & viscera ab obstructione liberat. Utilis esse perhibetur difficulter mingentibus, & a calculo præservare dicitur, quatenus, uti loquuntur, sal volatile temperatum corrigit acidum calculi coagulatore. In variolis & morbillis decocto fœniculi vel seminis vel radicum nihil convenientius est, pronunciant SIMONE PAULI *Quadrip. Botan.* CL. 3. Lue Venerea laborantibus has radices suadet GABRIEL FALLOPIUS *tract. de morbo Gall. c. 28.*

§. IX.

TABERNÆMONTANUS sequentes ad tussim chronicam commendat formulas. ℞. Rad. fœniculi siccatæ ℥j. dilue in vino, & parumper edulcora saccharo atque assume; vel ℞. Rad. fœniculi recentem, in mortario contunde marmoreo & succum exprime, qui
deinde

deinde ad ℥j. cum dimidia parte sacchari quotidie per novem dies assumptus proficuum esse creditur. Sunt qui succum hunc cum mulso aut aqua mellis in eundem finem assumunt. Laudatur porro in asthma & phthisi; deprædicatur in debilitate atque inflatione stomachi, præsertim si colluvie atque saburra humorum viscidorum & pituitosorum laboret. In cachexia, ictero atque hydrope utilis judicatur. Decoctum, dicente Ettmüllero, hujus radice vel solitarie, vel etiam (quod quibusdam placet) floribus sambuci aut lumbricis sociatum, ad lactis abundantiam (scilicet conciliandam) commendatur, sicut & HELIDÆUS PADUANUS pro lacte generando commendat decoctum lumbricorum in brodio vel decocto fœniculi; qua de re etiam conferri potest AMATUS LUSITANUS. In affectibus nephriticis conducit. Radix enim auctore JO. RUELLIO *de natura stirpium* l. 3. c. 48. cum ptisana pota renes purgat. Succus porro è radice recente expressus unciarum trium pondere potus cum vini generosi uncia una, nephriticis mire subvenit. Cum decoctum hujus radice egregium sit diureticum, hydropicis quoque utile censetur. In JOHAN. MICHAELIS *notis in Pharmac. Med. Chym. Schræderi* hæcce leguntur verba. Radix fœniculi aperitivam & diureticam vim habet. Decoctum singulariter commendatur contra fumum Mercurii, quando nimium Aurifabri ex deauratione rerum illum halitu suo susceperunt, nec minus confert in inunctione Mercuriali, qualis fieri solet in scabie. In hisce enim affectibus decoctum hoc singulari cum fructu expertus sum, præprimis tamen, ubi membrorum tremor in ægris simul adfuit. Quam in rem etiam audiendus HOLCHSTÆTTER *in observ. med. dec. 3. c. 4.* Juxta L. THURNEISSER *Hist. plantar.* contra quævis venena, sive ea in cibis hausta sint, sive pota, sive illita; interque hæc omnium maxime contra Mercurium, Cerussam, Arsenicum & Auripigmentum, nec non morsus animalium venena ejacu-

ejaculantium egregie opitulantur hæ radices. Feruntur eadem cum melle contritæ canum morfibz mederi impositæ, teste DODONÆO *Stirp. Hist. pempt. 2. l. 5. c. 1.* ADAMUS autem LONICERUS in *lib. de natura & viribus plantarum* hunc in modum fermocinatur. Cum melle radix omnibus venenatorum morfibz & ictibus illinitur. Canis rabidi morsui, vulnere prius cum urina vel aceto purgato, auxiliatur. Deprædicant porro hanc radicem ad contusiones atque fugillata, item ad tumentes mulierum mammas & tumores in iisdem, à stagnatione lactis oriundos, discutiendos. Monente AETIO in *Tetrabibl. S. 4. c. 30.* ad aphtas summe efficax est fœniculi radix usta per se & cum melle illita. Et hæc de radice, quæ æque, ac aliæ fœniculi partes, ophthalmica est.

§. X.

Progredimur ad caulem, quem, partibus quoque aromaticis scatentem, non planè inertem esse experientia certum facit. Imprimis autem præter alias facultates, adscribuntur dotes ophthalmicæ. Sic exinde fit aqua vel liquor ad oculorum affectus utilis, si, ut scribit FRIDERICUS HOFFMANNUS in *clavæ Pharmaceutica Schræderiana*, injicias saccharum candum tritum in canaliculos fœniculi, dum terræ adhæret, qui per noctem cera obturentur, tunc enim liquefcet saccharum & fit aqua, quæ guttatim oculis est infundenda, Commodior tamen videtur esse methodus, quam exponit Dn. PRÆSES in *Commentario ad Paul. Hermannii Cynosuram Mater. Med.* præeunte BARTHOLETO in *Encyclopædia*, ubi hæc reperiuntur dicta. Caules fœniculi replentur saccharo cando trito & postmodum orificiis cera clausis suspenduntur in cellâ, sic extillat aqua ophthalmica. Hic liquor saccharatus in macularum & pannorum oculi deterfione, discussione ac consolidatione omnibusque oculorum affectibus a modo dicto BARTHOLETO & RIVERIO habetur præstantissimus. Ex caulibus,

ut & expressis foliis densatur succus in sole, ut loquitur RUELIIUS l. 3. de *natura stirpium*, addendus medicamentis, quæ ad excitandam oculorum aciem parantur. Fit & è semine musteo foliis totis ac ramis simul expressis ad eadem utilis; fit & è radicibus prima germinatione incis. In Iberia lachrymam reddit gummi similem, Caulem ipsum dum floret indigenæ demetunt, & igni admovent, ut caloris vi exudans ejiciat, quod quæritur, gummi: hoc efficacius oculis quam succus.

§. XI.

Quod si jam ad folia accedamus & illa viribus non destitui vel odor fragrans & sapor aromaticus docet. Juxta OTHONEM BRUNFELSIUM tom. 2. rapsodia 4. si herba edatur aut semen cum ptisanabibatur manas lacte replet. Comæ decoctum in renum doloribus subditum proficit, quippe quod urinam excitet. In defectu lactis decoctum foeniculi recentis mirum in modum conducit juxta AMAT. LUSITANUM Cent. 6. curat. 86. Unde ex consilio ETTMÜLLERI *Coll. pharmaceut. in Schræd.* in frequenti sit usu nutricibus lacte destitutis. Imo dicunt lac tale emulctum spirare odorem foeniculi. Dicunt, quod mulieres recipiant folia foeniculi viridia, decoquant in vini vel aquæ q. s. & hoc utantur pro potu ordinario, sic impossibile perhibent esse, quod non semper abundant lacte; quod etiam decoctum commendatur ad expellendas variolas, quod notum, & menstrua retenta vel impedita. Virtute quoque stomachica & carminativa gaudent hæc folia, & insuper pectori amica existunt, & asperam arteriam leniunt. Viribus porro diureticis prædita sunt, & in calculo laudantur tum folia tum summitates foeniculi decoctæ. Commendatur quoque usus foeniculi quotidianus in cibis ad profligandam febrem quotidianam. Imprimis autem deprædicatur in oculorum affectibus. Sic PAULUS ÆGINETA de *arte medendi* l. 1. c. 31. hæc habet. Infunditur ad caliginem præsentis remedio oculis per-

peti

peti mense singulis diebus aqua ad hunc sane modum accurate præparata. Fœniculum viride, simul & aquam pluvialem vasi testaceo foris picato injice, dein de fœniculo exempto, reliquias in eum usum reponito. Suppeditant autem hæc folia destillatione præter aquam etiam oleum æthereum egregium ad roborandum visum, & varios oculorum affectus remedium. Methodum propterea exhibet gravissimus PRÆSES in Comm. ad *Cynosuram Materiæ Medicæ Hermannii* sequentibus verbis. R. Folia fœniculi recentia cum caulibus tenerioribus q. s. antequam semen compareat, incide minutissime, immitte in doliolum cum aliquot manipulis salis communis & fermento panis, affunde aquam calidam & fermentescere permitte, qua vigente fermentatione destilla per vesicam aut M. B. sic cum aqua ascendet oleum summe volatile & æthereum. Hujus jam olei R. guttas viginti circiter, tere cum saccharo cando, & postmodum in aqua Rosarum albarum (aqua fœniculi destillata, quæ simul cum oleo prodit, aut aqua Euphrasie aliaque ophthalmica) dissolve, sic habebis aquam ophthalmicam insignem in nubecula, incipiente cataracta similibusque affectibus, ut & in visu debili confortando, à qua tamen debemus abstinere in inflammationibus & aliis oculorum affectibus a sanguine acri provenientius.

§. XII.

Ob vim oculorum affectibus medendi, quidam hanc plantam recentem contundunt & cum duplo pondere sacchari condiunt, & insolant, sicque obtinent conservam quotidie vel sæpissime cuspidatim assumendam, oculis multum proficuum, quam conservam etiam ad confortandum stomachum, flatus dissipandos, & uteri vitia corrigenda commendant. Ex herba quoque succus exprimitur, qui instillatus oculis multis eorum labibus suppetias fert, id quod jam QUINTUS SERENUS SAMMONICUS in *præceptis de Medicina* jam agnovit ita canens:

*Si tenebras oculis obducit pigra senectus
Expressæ marathro guttæ cum melle liquenti
Detergere malum poterunt.*

Præterea usus horum foliorum ejusque succi in multis aliis celebratur morbis; tussi, asthmate, hydrope, affectibus renum & vesicæ &c. Summitates foeniculi iisdem gaudent viribus, ac eodem usurpari poterunt modo, non dicam jam multa de utilitate, quam in œconomia præstant, de qua etiam supra jam mentio fuit injecta.

§. XIII.

Accedo nunc ad fructum foeniculi, qui non tantum suave existit aroma, sed & polychrestum atque evporiston utique remedium. Sunt autem femina oblonga, striata, aniso longiora, nigricantia quadantenus, odoris fragrantis, saporis acrioris, sed minus dulcis quam anisum. Debent esse recentia, plena, succulenta, oleosa, non surfurosa aut carie erosa, a fordibus, pedunculis & aliis extraneis bene repurgata. MOSES CHARAS de *Theriac. c. 54.* ita de electione hujus feminis loquitur:

*Acre foeniculum, comitans Anisum,
Longius forma, sed idem notatum,
Viribus, gustu nec odore multum
Dispar utrumque.*

Colligantur hæc femina Autumno præsertim maturefcentia, & debito modo exsiccata asservantur. Perhibetur a multis, quod per tres & ultra annos, æque ac radix utilia existant; tandem tamen viribus orbantur. Observandum nempe juxta TRAGUM de *stirp. histor. l. 1. c. 151.* femina anisi, foeniculi, Cymini, Anethi, & Petroselinii, si ultra quadriennium serventur, vermiculis erodi, aut si hoc non contingat, prorsus amara fieri. Quæ quidem ita se habere non tantum experientia, sed

sed & THEOPHRASTUS ERESIUS *Histor. PLANTAR.* docet, qui l. 7. c. 6. hæc habet verba. *Seminum alia firmiora alia infirmiora sunt ad perdurandum, sed interea quæ maxime durant, nullum ultra quadrimatum durare potest; ita scilicet, ut ad sementem adhuc utile sit, sed bima fane meliora, trima fere nihil deteriora.*

§. XIV.

Constant hæc semina, ut PAUL. HERMANN. *in Cynosmater. Med.* habet, sale volatili oleoso aromatico; aut, ut ETTMÜLLERUS loquitur, vis eorum consistit in particulis falsis, oleosis volatilibus, suavi inter se commercio sociatis, & particulæ acidæ volatiles pingues sunt, in quibus primario vis aromatica consistit. Mirum hinc non est, quod semen hoc multorum ferculorum possit existere condimentum. Supra jam innui, quod ad decocta pro potu ordinario soleat frequentissime adhiberi. Combinatur ut plurimum cum Semine Anisi, C.C. usto, Hordeo & Liquiritia, ubi tamen simul notandum, quod mulierculæ istum continuo fere committant errorem, ut diutius talia semina decoquant, quo fit, ut virtus eorum quoad magnam partem avolet, cum præstaret ejusmodi virtutibus aromaticis imbuta corpora sub finem decoctionis tantummodo injicere. Et pauperibus & divitibus inserviunt: Pauperibus quidem illis per se, divitibus saccharo incrustatis utentibus. Æque enim ac ex aniso confectiones saccharinæ quoque ad delicias hominum convivales cum fœniculo parantur. Saccharum nempe ad confectionem destinatum probe prius aqua simplici & albumine ovorum clarificatum, ad consistentiam saltem syrupi paulo tamen crassiorē coquendo redigitur. Quo facto semina fœniculi optime mundata ahenō largo, sed planiori non profundo, ex cupro immittantur, quæ ahenō super igne lenissimo suspenso calefiant, deinde de prædicto saccharo liquido, calido nonnihil, pro modica saltem seminum humectatione inspergitur, atque hinc inde subito commo-

veantur & concutiantur artificiosa jectigatione aheni, ne conglomerentur, denuo totaliter exsiccantur leni calore carbonum infra ahenum collocato, quo facto ulterius sacchari liquidi tantum inspergitur, ut iterum semina madefiant modice, & uti prius continua jectigatione commoventur, & exsiccantur, hicque labor toties repetitur humectando & exsiccando, donec sufficienter saccharo sint obducta. Cum autem tales confectioes imprimis Viroduni elegantissime præparentur, hinc & confectio seminis foeniculi optima exinde obtinetur.

§. X V.

Refertur hoc semen inter semina quatuor calida majora, quæ sunt Foeniculi, Anisi, Carvi, Cumini, quæ ob partes constitutivas stomachica virtute atque flatus pellente vi gaudent, unde & semina carminativa audiunt. Et certe cum semen foeniculi obtineat partes facile exhalabiles, mobiles, sulphureo salinas, non mirum quod stomacho atque intestinis prodesse possit, quod calorem resuscitet, atque restauret, solutionem adjuvet assumptorum & villos atque fibras nerveas roboret. Audiamus ETTMÜLLERUM ita hac de re differentem; semen foeniculi inter carminativa quatuor calida majora, viscidum nimirum attenuando, & stomachi intestinorumque flatus potenter discutiendo primatum obtinet. Egregium est stomachicum, dum præter alia commoda vi aromatica spiritus influos recreat, digestionem valide promovet, acidas cruditates in primis viis & inde natos flatus interne ac externe egregie discutit & resolvit, unde in Tragæas pepticas post pastum assumitur semen foeniculi, hinc in colicis pathematibus, in convulsivis intestinorum malis, herniis &c. horum usus est egregius. Confirmat id historia ab HELMONTIO l. 5. duumvir. & l. de flatibus allata. Cum enim hernioso incurio ad capitis magnitudinem increvisset tumor scroti; & intumuisset mirum in modum,

dum, obtulit haustum vini semel bulliti cum semini-
bus contusis Anisi, Carvi, Foeniculi & Coriandri, statim
hinc emollita duritie & hernia retro impulsæ, factæ u-
nâ, quod improbat tamen, fotu cum lacte & stercore
bubulo. Sicuti autem optime debemus cavere, ne talia
semina diu decoquantur, quod tenuis & volatilis vis
ab igne facile propellatur & aufugiat, ita quoque eo
annitendum, ne nimio usu fœniculum flatus nimis ra-
refaciendo, imo de novo producendo malum adauge-
at. Celebratur præsertim hunc in finem confectio fe-
minis fœniculi, cui præterea plures aliæ tribuuntur
qualitates, præter enim eas, quas habet cum semine
crudo communes, virtus ejus ophtalmica ad visum
confortandum maximopere celebratur, adeo ut TA-
BERNÆMONTANUS asserat, quod, si quis fœniculum sac-
charatum quotidie mane & vesperi comedat, nunquam
sit passurus vitia oculorum, & aciem visus usque ad fi-
nem vitæ sit conservaturus. Gravidis inprimis emolu-
mento esse asserit. HIERON. REUSNERUS observ. med.
108. dicens; semen hoc saccharatum confortare foetum
in utero, vomitum gravidarum & nauseam arcere &
plurimum quoque facere ad abortum prohibendum.
Commendatur porro senibus pro confortatione & con-
servatione sanitatis. Emendat anhelitum, ne dicam
jam de aliis facultatibus. Inservit quoque ad lac au-
gendum, quem in finem etiam inservire a KOENIG per-
hibentur sequentes rotulæ. ℞. Nucl. Pin. Amygd. dulc.
a ʒj. sem. Fœnic. Rap. Petrosel. a ʒj. sacchar. aqu. fœ-
nic. solut. q. s. fiant rotulæ. Cæterum quod vim carmi-
nativam hujus seminis concernit, illam sequenti ex-
pressit rythmo SCHOLA SALERNITANA C. 49.

Semen fœniculi pellit spiracula cili.

Der Fenchel-saamen treibt und jagt
Die Gång des Hindertheils mit Macht.

§. XVI.

Ratione particularum oleosarum lac promovet & auget atque imminutum restituit, quatenus nempe chylum in majorem orgasmum ciet, & particulis suis oleosis serum balsamicum magis fluxile reddit, quo colatione in mammis aptius deinde fiat: moleculis suis porro oleoso salinis volatilibus acido contrariis coagulum humorum impedit & ad faciliorem secretionem disponit. Ad lactis copiam in nutricibus producendam sequentem pulverem multi extollunt. *℞. pulv. sem. foenic. ʒss. sem. lact. sem. petrosel. sem. aneth. sem. anis. a ʒij. f. pulv. dos. ʒiv. cum vino albo mane ventriculo jejuno, poterit tamen etiam alio in vehiculo assumi, sicuti quoque in decocto pro potu ordinario ad eundem scopum prodesse poterit. Sunt qui in lacte ebullitum & potatum uberem lactis copiam suppeditare asserunt. Non nocebit si cum floribus sambuci in lacte decoctis hoc semen jungatur. Non multum à viribus anisi & hac in re abludit foeniculum. HERMANNUS sequens commendat remedium. *℞. Rad. foeniculi ʒiv. sem. foenic. ʒj. f. decoct. ad lactis generationem in mammis. TABERNÆMONTANUS semen foeniculi cum Mentha contusum & cum pinguedine porcina mixtum mammisque impositum, deprædicat ad tumores earundem discutiendos.**

§. XVII.

Cum ob sal volatile aromaticum oleosum visceribus amicissimum, foeniculum aperiat, resolvat, incidat, attenuet, abstergat atque discutiat, variis in affectibus, uti successive explanare conabor, summo usui poterit esse. Egregium existit remedium Becchicum sive pectorale, dum in tussi, asthmate tam humorali quam flatulento & convulsivo, orthopnoea & raucedine mire conducit. Cum enim sulphure blando volatili oleoso vel aquoso constantia a WEDELIO in *Amæn. Mat. l. 1. S. 3. c. 4.* inter thoracica referantur, merito & eorum nume-

numero annumerandum semen fœniculi, hinc & pulverem ejusdem authoris pulverem bezoardicum balsamicum ingreditur seminis hujus oleum, est autem hic:
 ℞. Rad. Glycyrrh. ℥ij. rad. Ir. Florent. ℥ij. flor. ꝯr. ℥ß. flor. benz. ℥j. sacchar. cant. alb. ℥ij. olei Fœnic. ol. anis. destill. a- gtt. x. CL. *DEODATUS in Panth. Hygiast.* clinodii loco liquorem mirabilem ad asthma & pectoris angustiam, præsertim in infantibus & nuptis a crassis & tartareis humoribus asservandum præcipit.
 ℞. Rad. Ireos florent. Viol. liquir. tussilag. a ℥j. rad. Imper. ℥iij. Enul. Camp. ℥ij. sem. fœnic, anis. a. ℥ß. Pulverisatis affunde aceti acerrimi ℔bj. stent. in loc. cal. per noctem; cola, exprime & in expresso liquore dissolve sacchari ℔bij: dissoluto saccharo adde spirit. Oli vel ol. tartar. ℥ij. Vin. Malvat. ℔iß. Dosis mane & vesperi cochlear. 2. Evacuata materia ab usu ejus desistendum. Cum itaque sit pectorale semen, suasu ERTMÜLLERI, gravidæ mulieres illud debent comedere in tussi & affectibus pectoris ut remittant. Et dicunt authores, quod fœtus in lucem postmodum editus clareat elegantibus oculis. Qui ergo vult filios oculis pulchris habere, commendet hoc semen gravidæ maritæ in tussi & aliis pectoris affectibus. HERMANNUS sequentem suppeditat formulam.
 ℞. Rad. Helen. ℥ij. sem. fœnic. ℥ß. passul. min. ℥iß. f. decoct. in asthma & tussi. Sunt qui decocta pectoralia cum fœniculo parata in asthma & tussi inveterata probant. TABERNÆMONTANUS ad affectus pectoris præsertim à frigore oriundos sequentem commendat formulam.
 ℞. Sem. Fœnic. ℥ij. femin. rutæ, bacc. juniperi, Liquiritiæ, Cinamomi, aa ℥j. optime pulverisa, postmodum cum melle in electuarium redige, de quo mane & vesperi dosis Castaneæ magnitudine assumatur. Pectus calefacit, expurgat & expectorationem promovet. Si semen hoc cum radice polypodii & foliis rorismarini decoquatur, decoctum melle edulcoretur & ad aliquot uncias aliquoties de
 C die

die hauriatur, in raucedine prodesse & vocem claram reddere perhibetur.

§. XVIII.

Inter pectus & renes quædam intercedit convenientia, hinc in affectibus & doloribus renum partiumque urinariarum magnum quoque levamen præstare aptum existit Fœniculum. Dum enim, verba sunt ETTMÜLLERI tussi & asthmatis medetur, postmodum renes detergit, neve calculus concreascit, impedit, quatenus sal volatile temperatum corrigit acidum calculi coagulatore. Urinas ciet, calculum pellit, & in Nephritide conducit. Stranguriæ ab acido præprimis oriundæ medetur. Quidam Practicorum sequentem commendant pulverem. ℞. Sem. Fœnicul. ʒj. sem. Anisi, Saxifrag. alb. Glycyrrh. sem. Carv. Petrosel. sem. Mil. Sol. a. ʒss facch. ʒj. fiat pulvis cujus dosis ʒj. cum vino albo. TABERNÆMONTANUS tradit, pulverem ex seminis Fœniculi ʒiʒ. semin. petrosel. ʒj. & gran. piper. ʒss. confectum doloribus Renum mederi, si in casu præsertim necessitatis ad ʒj. usque in decocto seminis fœniculi assumatur. Ob vim talem diureticam utique etiam in Hydrope prodesse poterit. Modo dictus Author suadet, ut semen hoc pulverisatum sæpius cuspidatim cum vino albo aut aqua fœniculi assumatur, insuper sequens deprædicat remedium. ℞. Sem. fœnic. ʒxiiʒss. Sem. Carv. ʒj. ʒiiij. Sem. anis. ʒss. ʒss. Sem. Cumin. ʒj. ʒij. rad. Mei. ʒss. rad. Ireos ʒss Msc. f. pulvis, quem misce cum Vini albi ℥vj, mellis depurati ʒxviiij. De hac mixtura quotidie jejuno stomacho quatuor assumantur cochlearia, expectando in lecto sudorem.

§. XIX.

Inter aphrodisiaca remedia refertur: nam cum putante GALENO omnia aromatica calida & flatuosa sint venerem stimulantia, quare fœniculum ex horum remedium classe eximas? Orgasum enim solum fœniculum

lum manducatum in semine excitat, sicque per consequens incitatur natura, hinc Poëta canit:

Semen cum Vino bibitum Veneris movet actus.

Et quis dubitabit minores multo hac in re habere foeniculum vires, quam ipsum Anisum; Cum semine hac in re concordare dicuntur & radix & herba foeniculi.

§. XX.

Uterinum quoque censetur medicamentum, & quidem non abs ratione. Uteri enim obstructions referat & menses prolicit, ac quoniam simul est carminativum, mulieres a doloribus in abdomine, hypochondriis & aliis locis, ubi malum a flatibus præsertim ortum duxit, liberat. Menses proritantur, si quotidie mane & vesperi ad ʒj. & ultra cum vino albo assumatur, teste TABERNÆMONTANO; qui insuper vaporem decocti herbæ foeniculi ad genitalia admissum hoc in casu conducere, perhibet. In cardialgia, quæ foeminis malo hysterico laborantibus non infrequens est, efficax deprehenditur. Puerperas dicitur purgare; & juxta SCHWENCKFELD mulieres frigidas steriles juvat. Decoctum seminis foeniculi ex aqua cum passulis in Chlorosi aliisque foedis corporis coloribus emendandis laudatur a BALLONIO in consiliis. L. MERCATUS de *sterilium & prægnantium affect.* foeniculum quomodocunque haustum pudendis amicissimum esse scribit, & quidem, uti alii volunt, in utroque sexu. Sæpissime jam citatus TABERNÆMONTANUS suadet, ut in tumoribus partium genitalium imponatur cataplasma ex semine foeniculi pulverisato cum melle & adipe mixtis paratum, eandemque vim etiam tribuit radici decoctæ in vino & oleo, quam porro laudat in læsionibus membri virilis, & labiorum in genitalibus sequioris sexus, si vapor decoctæ radicis usurpetur, & decoctum ipsum cum oleo pro fotu adhibeatur, qua de re etiam aliqua occurrit mentio in versibus, quos MACER de Marathro reliquit, quosque postea apponam.

§. XXI.

Ob vim incidendi attenuandi & aperiendi Hepatis & Lienis infarctus expedit, & viscera ab obstructionibus liberat, humoresque viscosos digerit & resolvit. Conducit præterea in Hydrope, ut supra jam dictum est, item in Ictero, quibus in casibus æque prodest semen ac radix. Quidam sequens ad icterum commendant remedium. $\mathcal{R}$. Sem. foenic. rad. foenic. ana p. ij. rad. petros. p. j. coqu. in f. q. aqu. ad consumpt. medietatis, de colatura $\mathcal{R}$. $\mathfrak{z}$ ij. dissolv. in ead. trochisc. de Lacca $\mathfrak{z}$ j. & hauriatur pro una vice, continuetur aliquot diebus tribus aut quatuor horis ante cibum. Celebratur quoque usus hujus seminis, tum recentis tum siccati in febribus varii generis, quotidiana, tertiana & quartana, ad quos morbos radicem, herbam atque succum commendant.

§. XXII.

In variis porro capitis affectibus locum quoque habet foeniculi semen, dum enim particulis suis balsamicis, Spiritibus nostris accomodatissimis & amicissimis, scatet, haud immerito egregium cephalicum medicamentum constituit. Juvat vertiginosos, siue idiopathicum sit malum, siue sympathicum. Consulunt propterea, ut mane & vesperi dimidium cochleare hujus seminis bene masticaretur & postmodum deglutatur. Sunt qui hoc semen cum æquali seminis Coriandri portione in pulverem redigunt, & deinde quotidie cuspidatim assumunt, pro scopo vertiginem arcendi & memoriam confortandi. TABERNÆMONTANUS rursus in eundem finem commendat hancce formulam. $\mathcal{R}$. Sem. Foenic. repurg. $\mathfrak{z}$ iss. Sem. Anis. $\mathfrak{z}$ ss. Sem. Carv. $\mathfrak{z}$ ij. fol. salviæ, fol. Betonic. Piper. long. Visc. Quern. Nuc. Mosch. rad. Liquir. a $\mathfrak{z}$ j. Sem. Aquileg. Cubebar. Cariophyll. ana $\mathfrak{z}$ ss. de quo quotidie bis aliquot cultri cuspides assumantur.

§. XXIII.

Quod si ulterius perpendamus partes foeniculi constitutivas, neque ipsi virtutem denegabimus alexipharmacam atque expulzivam; sic decoctum feminis & herbae foeniculi in variolis & morbillis usurpari, jam supra innuimus; & in morbis etiam continuis decoctis pro potu ordinario immittitur ad conservandum tonum ventriculi, & flatus tum arcendos, tum pellendos. Illud autem semper ante oculos versetur, ne quid nimis. Venenis resistere dicitur, unde Poëtarum quidam canit:

*Bis duo dat Marathrum, febres fugat atque
Venenum.*

Vescuntur autem propterea semine vel nudo, vel aliis maritato in liquore, præcipue vino, hinc MACER:

Cum vino cunctis obstat hæc herba venenis.

Nullam etiam video rationem, cur non iis, qui Belladonnam, aut helleborum, aut aliud noxium assumsunt, auxilio esse queat æque ac Anisum, cum quo aliis etiam in virtutibus symbolizat. Virus nocivum, certe si ad 3j. assumatur, domare aptum est. TABERNÆMONTANUS pulverem feminis foeniculi cum melle in linimentum redactum commendat ad morsum canis rabidi, interne autem foeniculum cum vino albo assumptum ad morsus & puncturas serpentum atque scorpionum deprædicat. Nullum dubium est, quin ob vim hanc Bezoardicam ingrediatur Theriacam, Mithridaticum &c. Audiamus MOSEN CHARAS ita loquentem: Hoc solum adducam, foeniculum dulce & excultum, præsertim florentinum, agresti in Theriacæ dispensatione esse anteferendum, non modo ratione saporis grati & aromatici, sed præsertim magnitudinis elegantiae & viridescantis coloris, ac præterea non pauca insuavia medicamina tum sapore tum odore Theriacæ se immisceant, adeo ut omnino admittenda sint illa quæ

grati aliquid præ se ferunt. Teste ADAMO LONICERO
de nat. & virib. plant. miscetur quoque Theriacæ Antio-
 chi Regis, cujus descriptionem hanc tradit. ℞. Sem.
 Fœniculi, Anethi, Anisi, Ammeos, Petroselini ana ʒvj.
 Trifolii acuti odorati ʒj. Milii, Serpilli, Farinæ Vicia-
 rum, succi Angelicæ vel Opoponacis ana ʒij. his con-
 tusis ac cribratis, cumque vino subactis optimo, Tro-
 chiscos conficito, quos arefactos ad usum reservabis,
 ac drachma ejus in vino sumpta corpus ad desudatio-
 nem cooperies. Evidentissimum hoc præ aliis con-
 tra venenum est antidotum.

§. XXIV.

Quid differam de aliis hujus seminis virtutibus,
 dum vi carminativa, discutiente, & oleosis suis parti-
 bus obtundente, doloribus variis medetur, & tormina
 etiam in infantibus sedet, dum palpitationi cordis a
 flatibus potissimum oriundæ succurrit, dum particulis
 suis oleosis somnum conciliare efficax est, dum tre-
 morem artuum corrigit, & in Ephialte laudem mere-
 tur, dum purgantibus æque feliciter ac Anisum admi-
 scetur. Meretur audiri hac de re REINERUS SOLENAN-
 DER in *Consil. Med. S. 5. cons. 2.* ita loquens: Quod sub-
 scribo electuarium in eos usus poterit etiam frequen-
 ter admitti, quo usus est alias Romanus quidam Pon-
 tifex podagricus, id gratum est, & nos tuto sæpe nu-
 mero eo sumus usi. Componitur autem hoc modo.
 ℞. Succi foliorum Fœniculi ad ignem depurati ℔. 2.
 mellis despumati ℔. j. coquantur lento igne usque ad
 succi consumptionem, removeatur ab igne, cum pro-
 be refrigeratum fuerit, immisce Zingiberis ʒi℔. Her-
 modactylorum mundatorum ʒi℔. Ossium ustorum ʒij.
 Ex eo alias ter singulis septimanis exhibui quantita-
 tem castaneæ in juscule, ʒvj. vel ʒj vel ʒi℔. in decocto
 seminis Anisi, Fœnicul, Carvi, cum pauca Senna & A-
 garico in sindone. ROSIN. LENTILIUS in *Jatromnematibus*
Theoretico Practicis p. i. c. 70. hæc pronunciat verba:
 Fœni-

Fœniculata quovis modo usurpata, specifica sunt in hæmorrhagia narium. Meretur hanc in rem allegari Dn. BENIAMIN SCHARFFIUS, ARCHIATER SONDERHUSA SCHWARTZENBERGICUS qui in *Ephem. Naturæ Curiosorum*, Dec. 3. anno 5. & 6. Observ. 85. hæc tradit: Persona illustris sexus nobilioris 16. annorum, patre nato huic malo, scil. hæmorrhagiæ, in juventute sua sæpius obnoxio, fluxum sanguinis per nares singulis fere diebus & noctibus satis enormiter patiebatur; & quamvis varia tentarentur remedia, quæ sanguinem ad tempus cohiberent, semper tamen malum hoc recrudescebat, neque unquam victas dare palmas volebat. Tandem suasu Amici sæpius comedit semen fœniculi, ut & stolones & sumitates herbæ illius viridis, quod cum per 1. mensem continuaret, fluxus ille remorari, & tam in quantitate, quam crebriori insultu, remittere visus est: jussi proinde, ut in usu horum pergeret, quo facto, usuque hoc per 3. 4. menses continuato, liber jam ab omni narium hæmorrhagia per biennium nunc vivit Illustrissimus hic juvenis. Modum hujus operationis constitutum fuisse in balsamica hujus herbæ seminis virtute, mediante qua acrimonia feri fuit mitigata, & ad statum naturalem reducta, constat. Hinc procul dubio FRANCISC. DE LE BOE SYLVIVS in *Med. Practic.* Fœniculum & varia ex hac herba parata medicamenta, aliique Practici, in usum traxerunt. Quid, quod in quamplurimis oculorum vitiis, ut ophthalmia, rubedine, dolore, prurigine, fuggillatione, ulceribus &c. a vitiosa feri constitutione dependentibus, fœniculum utramque absolvat paginam, manifesto indicio, balsamicæ ferique emendandi adque statum naturalem reducendi qualitatibus. Sic & eundem hujus herbæ & seminis usum in reliquis feri & sanguinis acrioris vitiis summo opere esse proficuum patet, dum omnem acredinem vitiosam emendat, serum & per consequens etiam sanguinem vitiosum & acrem corrigit, flatus crassos & acres diffi-

dissipat, & expellit, pituitam crassam, tenacem & acriorem, utpote quæ nihil aliud est, quam serum vitiosum & coagulatum, balsamica sua vi resolvit, viscerumque sic obstructions referat; Ex quibus ratio facile patefcit, cur a veneranda antiquitate radix foeniculi inter celeberrimas illas V. radices aperientes fuerit relata.

§. XXV.

Offert se hic tandem tantopere decantata virtus ophthalmica, quæ non minori gradu in semine, quam in herba & reliquis plantæ partibus emicat. Prodeat ETTMÜLLERUS ita loquens: præter semen Euphrasie nullum præstantius est ophthalmicum internum hocce semine foeniculi. Sunt qui dicunt, si foeminæ comedentes foeniculum halitum inspirent oculis infantum, & oculos illis reddant clariores & lucidiores, quod etiam ad oculos variolis clausos jubetur applicari. Ad visum certe conservandum, restituendum & acuendum magnopere extollitur; Hinc supra jam dictus poëta:

*Bis duo dat Marathrum febres fugat atque
venenum.*

*Et purgat stomachum, lumen quoque reddit
acutum.*

SALERNITANI de corroborantibus visum c. 79. ita pronunciant:

Foeniculus, Verbena, Rosa, Chelidonia, Ruta,

Subveniunt oculis, dira caligine pressis,

Nam ex istis aqua fit, quæ lumina reddit acuta.

Commendatur à multis pro conservando visu eoque acuendo, ut mane & vespere, vel etiam post prandium aut coenam aliquid de hoc semine vel sibi relicto, vel saccharo incrustato adhibeatur. Innumera fere ad oculorum affectus conducentia ingreditur medicamina. Longum nimis foret, si illis esset inhærendum, quare tantummodo aliquot ex Authoribus delibabo. Georg Bartisch in dem Augendienst hæc inter alia suppeditat.

R. Sem.

℞. Sem. Foeniculi ꝑiβ. ꝑij. Sem. Anif. ꝑiβ. Sem. Rutæ ꝑiβ. Galang. ꝑj. Camphor. ꝑβ. Moschi ꝑβ. Pulverisa & cum saccharo, ad libram sacchari ꝑijβ. prædicti pulveris fumendo, confice tragema, quod ad ꝑj. tempore necessitatis assumptum, impedit, quo minus oculi lædantur, si aliquid assumptum fuerit, quod iis posset esse nocivum. Idem author sequens quoque condimentum, omnibus esculentis inspergendum, mire confortans atque conservans lumina, atque ea nitida & activa reddens, commendat. ℞. Herb. Rorismar. ꝑiv. Verbenæ ꝑiij. Thymi, flor. Euphras. ana ꝑiβ. Cinamomi, Caryophyllorum ana ꝑij. Sem. Foenicul. ꝑiβ. Sem. Anisi ꝑj. Msc. f. pulvis; a quo non multum discrepat subsequens, ℞. Herb. Rorismar. ꝑij. Summit. Serpill. ꝑiβ. Major. fol. rutæ, Caryophyllor. Galangæ ana ꝑj. Sem. Foenic. Anif. ana ꝑvj. Msc. redigatur in pulverem pepticum, de quo post pastum, quantum aliquot cultri cuspidibus comprehendi potest, debet masticari, & postmodum deglutiri, ad debilitatem visus & oculorum corrigendam. TABERNÆMONTANUS sequens mirifice laudat. ℞. Sem. Foenic. ꝑj. Sem. Aneth. Levist. Petrosel. Ammeos, Chelid. maj. Sil. montan. Carv. fol. Euphras. Salv. Major. Rutæ, Origan. Hyssop. Puleg. Serpill. flor. Beton. Primul. Veris, Pip. long. Cinam. Zingiber. Zedoar. ana ꝑβ. f. pulvis subtilissimus, trajiciatur per cribrum, fumatur cum cibo, vel fiat mixtura ex parte una hujus & duabus salis tenuissime triti ac cribrati, & loco salis cum cibus usurpetur. Nec suo usu defuturum promittit idem hocce electuarium, ad visum debilem confortandum, & ad bonam oculorum constitutionem retinendam. ℞. Sem. Foenicul. ꝑiβ. Euphras. ꝑβ. Caryoph. Macis, Piper. long. Cinam. Cubebæ ana ꝑj. Postea ℞. Mell. Virgin. ꝑxx. Succ. Foenic. rec. expr. ꝑj. succ. rad. Chelidon. major. succ. rutæ ana ꝑβ. super igne leni redigantur ad debit. consist. postmodum commisceatur pulvis prædictus, & f. l. a. Electuarium mane

jejuno stomacho & vesperi cubitum eundo ad magnitudinem Castaneæ assumendum. Præfatus Bartisch ad Nyctalopiam commendat insequentem formulam. ℞. Hepatis Hircini pulver. ʒiβ. Rad. Alc. Rad. Bon. Henric. ana ʒj. Sem. Fœnic. Rut. ana ʒβ. Lapid. Rubin. ʒj. cum ℥ij. Mellis depur. & ℥β. Theriac. f. elect. de quo capiatur mane & vesperi drachma una aut altera, cui jungit sequentem aquam, qua oculi frequenter foveri debent. ℞. Hirund. deplum. n. iij. Herb. Secal. rec. ʒiij. Herb. Fœnic. rec. stercor. Gallin. sterc. capril. rad. Cicchor. ana ʒijβ. Succin. flav. ʒiβ. Mosch. ʒβ. Infund. in q. s. Aqu. Liliorum Convallium, stent in digestionem per 3. dies, postmodum fiat destillatio, & aqua prolecta mane & vesperi usurpetur. Mereri videntur adhuc allegari verba SIMONIS PAULI in *Quadripart. Botan.* quæ sic se habent. Si qui sunt studiosorum, qui caligine oculorum nativa, vel etiam ex lucubrationibus adscitia laborant, iis quoque confectio seminis Fœniculi, post vel ante prandium & coenam commendanda. Iisdem, & tenuioris fortis aliis caligine oculorum laborantibus, conducibile quoque est, ut jejuni mandent Fœniculi semen, mox cavas manus aut potius apices digitorum aptent fronti, manibus vero utrimque junctis faciem operiant, mox halitum oris exhalent, quo is feriat oculos; quin etiam vulgus doctus est, sputo jejuno, Fœniculi semine, ut ita dicam, imprægnato, sibi adversus dictum malum oculos, aut palpebras potius, oblinere. Sed satis de his, properandum ad alia.

§. XXVI.

Usum Fœniculi externum, quamvis hinc inde de eo jam mentio facta fuerit, quædam tantummodo adhuc addam. Commendantur omnes ejus partes ad contusiones & suggillata. Vapor decocti fœniculi auribus exceptus, tinnitum curat, & si qui Vermes insunt, prolicit. Idem per nares attractus olfactum restituere dicitur. Pulvis dentes reddit nitidos affricu, & gin-

gingivas purificat. Tineas capitis, præsertim si pulvis feminis sulphuri vivo & Nitro maritatus cum vino in unguenti formam redigatur, atque pars affecta inungatur, curare perhibetur pro certo, præsertim si mane decocto feminis cum vino facto abluatur, id quod jam SERENO Poetæ cognitum fuisse testantur ejus versus, qui sic sonant:

*Aut tu Fœniculum Nitrumque & sulphure vivo
Contere, deinde caput permixtis ablue cunctis.*

Ad hæmorrhagias sistendas, Fœniculi tota substantia in cineres redigatur, cinis deinde vulnere inspersus in momento sanguinis fluxum tollere narratur; qua de re rursus SERENUS canit:

*Præterea nimios reserati vulneris amnes
Fœniculi cinis adstringit.*

Imprimis autem & externe totius Fœniculi virtus de- prædicatur ophthalmica, quæ pluribus posset formulis confirmari, si vela non essent contrahenda. Unius itaque aut alterius tantummodo recensitionem instituam. Supra allegatus *Bartisch* ad cataractam sic dictam albam prodesse asserit. *℞.* Herb. Levist. folior. Laur. Rad. Valerian. ana *mj.* Sem. Fœnic. Cumin. herb. Basil. ana *ʒj.* Decoquantur in vase optime clauso, postmodum vapor decocti calentis excipiat oculis capite bene tecto. EX TABERNÆMONTANO ad nauseam fere usque hætenus allegato, duo sequentia tantummodo repetam. *℞.* Rad. Fœnic. recent. contunde & succum exprime, cujus *ʒj.* commixta cum *ʒß.* mellis constituit collyrium egregium ad oculos debiles & caliginosos. Nec, nunc annotandum, omnino spernendum videtur linimentum. *℞.* Succ. ex Fœnic. recent. expressi *ʒiv.* succ. Rutæ, succ. Absinth. Mell. Virgin. Urin. Juven. San. Vini albi gener. ana *ʒij.* Aloës Epat. *ʒß.* Hæc intime commixta super igne leni redig. in debitæ consistentiæ linimentum, quo mane & vesperi inungantur

oculi. Hoc modo non tantum visus roborabitur, sed & cum tempore maculæ in oculis disparebunt. Pluribus Fœniculi tum externis tum internis recensendis virtutibus nunc supersedeo, qui easdem nosse cupit, ad eat prænominatos Authores, aliosque & imprimis dissertationes, quæ dicuntur esse de Fœniculo conscriptæ, quarum tamen nullam me conspexisse, ut supra jam innui, profiteri audeo.

§. XXVII.

Hanc virium, quibus gaudet Fœniculum, expositionem non credo melius claudi posse, quam si etiam celeberrimos, qui de hujus plantæ usu scripserunt, Poëtarum percipiamus sermones. ÆMILIUS MACER VERONENSIS de *Herbarum virtutibus* ita canit :

*Fœniculum Medici calidum, siccumque secundo
Dicunt esse gradu, Marathrum Græcus vocat
illud :*

*Cum vino cunctis obstat hæc herba venenis,
Hac mansa serpens oculos caligine purgat,
Indeque compertum est humanis posse mederi
Illam luminibus atque experiendo probatur.
Radicis succus mixtus cum melle recenti,
Pulsa reddit eos omni caligine claros.
Expressus marathri viridi de semine succus
Soleque siccatus, magnum medicamen habetur,
A quicunque velis oculorum pellere morbos.
Auribus infusus vermes succus necat ejus.
Renibus in ptisana radix decocta medetur,
Cum vino fugat hydropicos potata tumores.
Sicque venenatis obstat morsibus illa,
Sic quoque pulmonis obstat jecorisque querelis,
Et sic Nutrici sumpta, fit copia lactis.*

Cum

*Cum vino vel aqua radice coctio sumpta
Nephreticis & vesicæ morbis medicatur.
Urinas purgat, & menstrua sumpta resolvit :
Vel si trita super pectus hæc herba ligetur.
Nausea cum vino sumpta sedabitur illa :
Fervorem stomachi cum lymphâ mitigat hausta.
Radix illius vino decocta dolores
Fomento curat, patitur quos virga dolores
Hoc quoque si jungas oleo facit, hocque perungas
Ictus vel factos subito quoscunque tumores
Apponas tritam juncto sedabit aceto.
Semen cum vino bibitum Veneris movet actus,
Hocque modo lateris diros sedare dolores,
Dicunt, aut herba si sit decoctio sumpta.
Tradunt authores, ejus juvenescere gustu
Serpentes, & ob hoc senibus prodesse putatur.*

STRABUS GALLUS in hortulo ita differit :

*Nec Marathri taceatur honor quod stipite forti
Tollitur, & late ramorum brachia tendit.
Dulce satis gustu, dulcem satis addit odorem,
Hoc oculis, quos umbra premit, prodesse loquuntur :
Hujus item semen foeta cum lacte capellæ
Absumptum, ventris fertur mollire tumorem,
Cunctantisque moras dissolvere protinus alvi.
Præterea radix Marathri commixta liquori
Lenæo, tussim perceptam repellit anbelam.*

His tandem jungamus verba BAPTISTÆ FIERÆ MANTUANI in cæna ita loquentis :

*Semina si chymo excurunt hortensia duro
Fœniculi, & sicco non bene sana cibo.*

*Torridiora time sylvestria, renibus ingens
Pharmacum, & urinae nobile curriculum.
Durius è lumbis sunt comminuentia saxum
Sint tumido hac femori pabula foemineo.
Ride infans, poterit reclusi munera lactis,
Si viride hortense est, mox revocare Tibi.
Ride infans molles, colubri experientia, ocellos
Servari incolumes, hoc tibi posse docet
Subversum & vento stomachum extendente tu-
mentem
Æquat in antiquis febris esca potens.
Semine si redaperta vigent membra omnia, tota
Gloria radici non minori exhibita est.*

§. XXVIII.

Restat ut circumspiciamus quoque quænam ex nostro vegetabili prostent præparata. Non multa proferam de eo, quod quorundam locorum incolis in more positum sit condire panes maxime triticeos. Ingreditur, ut EMANUEL KOENIG habet, panem biscoctum, qui vino inditus illum sapidiorem reddit. R. itaque juxta eundem, semin. Fœnic. ʒß. Galang. ʒj. Macis, Sal. decrepit. ana ʒß. farinæ triticeæ lbs. cum Aqu. Fœnic. dest. f. l. a. panis oblongus. Hic in clibano coctus, ubi refrixerit, discindatur per medium in orbiculos, qui denuo aqua Fœniculi madefacti in clibanum immittantur, ut duriores evadant. Non tantum gulæ sapit hic panis, sed & virtute medicamentosa, stomachica, carminativa &c. pollet. De confectioe Fœniculi simplici supra jam dictum, ejusque vires descriptæ fuerunt. Plerumque inter bellaria tantummodo usurpatur. Nullum dubium, quin simili modo, ac prostat Anisum saccharatum laxativum, etiam confici possit confectio Fœniculi laxativa. Ad quam parandam varii conceduntur modi, qui cum perspicui possint in
differt.

dissert. HENNINGERIANA de *Aniso*, quam Dn. PRÆSES propugnavit, non opus est, ut hoc loco repetantur. Sunt qui etiam radicem conditam asservant, sed hoc rarissime contingit. TABERNÆMONTANUS asserit, quod DIOSCORIDES aliique authores Græci laudarint jam suis temporibus Vinum Fœniculatum, quod Græcis dicitur *Μαραθρίτης*, Marathrites. Paratur Fœniculum pulverisatum cum musto fermentando. Alii radicem hoc modo ad vinum inde parandum usurpant, ad affectus multos, de quibus supra mentio est facta. Idem author meminit quoque Mulsæ sive aquæ mulsæ Fœniculi, quam potissimum ad affectus pectoris renum & vesicæ celebrat, quoniam autem rarius in usum cedunt, ideo nolo illis immorari.

§. XXIX.

In officinis prostat Aqua Fœniculi, quam obtinemus per destillationem, vel ex planta tota, vel ex foliis & summitatibus, vel ex semine solo. Præfert hanc aquam Fœniculi DAN. LUDOVICI in *Pharmacia moderno seculo applicanda*, aquæ Anisi, quippe quæ fatui quasi saporis est, sicuti in genere Aniso, ni parabilitas interdum præferendum jusserit, acceptius esse Fœniculum asserit modo dictus author. Valet hic illud, de gustibus non est disputandum. Pectus & pulmones expurgare, tussim sedare, respirationem liberiores facere, vocemque reddere clariorem, perhibetur. Dicitur quod lactis copiam nutricibus pariat, obstructum hepar & lienem aperiat, ictero medeatur, hydropicis magno sit juvamento, urinas moveat, menses cieat; & quæ sunt virtutes aliæ. Cum malvatico aut Hispanico vino sumpta ad aliquot uncias sudorem excitare asserunt. Imprimis autem in oculorum affectibus & visu conservando & acuendo deprædicatur, si frequenter hauriatur, aut externe applicetur; Quidam suadent, ut per plures dies Aquæ Fœniculi ℥iv. cum olei Fœniculi gtt. ij. mane & vesperi bibantur. Externe cum lintea-

mini-

minibus imponitur, aut etiam oculis instillatur, vel oculi ea lavantur atque foventur. Ad ruborem oculorum prodest, si momentum Camphoræ in ea dissolvatur. Quidam ut aqua hæc ad visus infirmitatem evadat efficacior, mel addunt & una destillant. Alii compositam magis reddunt addendo alia ophthalmica vegetabilia v. gr. Verbenam, Rosam &c. uti ex supra allegatis patescit versiculis. Aqua Foeniculi porro faciem reddit nitidam, & membrorum genitalium læsionibus medetur, uti quidam volunt.

§. XXX.

Uno eodemque labore obtinetur cum aqua ex semine prolecta oleum. Destillatur ex ℥j. Foeniculi 3℔. olei. Quidam, ut olei destillati Foeniculi copiam acquirant, ita procedunt. ℞. Sem. Foeniculi grosso modo contusi ℥vj. ꝑr. crudi m. ij. Aqu. pluv. ℔. xxx. Macerentur simul per horas xxiv. & ultra, tum destillentur per vesicam, & tandiu liquor abstrahatur, donec nullum amplius oleum in superficie appareat. Postea oleum supernatans separetur ab aqua per separatorium. In hoc, & aliis feminibus calidis, macerationis tempus non nimis diu protrahendum est, alias partes volatiliores avolare solent: hinc etiam ordinario recentia & viridia ad destillationem fumi consueverunt. De admixtione autem salium pro obtinenda majori olei copia hoc judicium fert MOSES CHARAS *Chym. Reg. c. 16.* Nonnulli unciam unam circiter Nitri, aut Salis, aut Tartari crudi, unicuique libræ feminis destillandi admiscent, cum id destillare intendunt, rati, uberiores inde se copiam olei comparaturos, at quibus perspectum fuerit, quam magna proclivitate olea salibus fixis se conjungant, sicuti id observare est in saponis confectione, ij judicaturi sunt eadem salia, cum fursum nequeant evehi, procul dubio olei portionem quampiam sibi adsumptura, nedum majorem copiam inde expectandam. Certe cum semen Foeniculi in magna quantitate

titate obtineri queat, cur anxie copiosiori olei studeamus prolectioni : Cæterum eædem poterunt in destillatione hujus olei adhiberi cautelæ, quæ observari solent in oleo Anisi, quas, cum prolixè descriptas cernamus in supra allegata *dissertatione de Aniso*, iis huc repetendis supersedeo. Illius tamen non possum non meminisse, quod quidam destillationi, sed male, præmittant putrefactionem seminis. Merito redarguit hunc errorem WEDELIUS in *Pharmacia in artis formam redacta* L. I. S. 3. c. I. his verbis : Putrefactio pessundat olea ætherea. Hinc licet KERGERUS l. *de ferment.* scribat, ex putrefactis pomis citriis seu corruptissimis per putredinem, oleum citri bonæ notæ fuisse extractum & destillatum, attamen id, aliena videtur magis, quam sua fide, vel potius opinione scribere. Certum, inquam, est, ætherea olea pessundari hoc ipso, uti vicissim putrefactio usitatioꝝ solum eo fine est, ut sal volatile acquiratur ; vel si quæ partes oleosæ remanent, præcipue in via sicciore, uti exemplo glasti patet, implicatis seu immerfis iisdem & combinatis cum terreis particulis, attamen foetidum hinc potius oleum, quam æthereum subtile & crasin mixti continens, provenit. In collectaneis Chymicis Leydensibus hanc olei Foeniculi destillandi methodum suppeditat MARGRAEF. &c. Herb. Foeniculi recentis post florem, & jam fere cum fructu m. j. vel ij. vel q. v. conscinde & contunde in mortario. Inde vesicæ cupreæ & affusa aqua pura per 44. horas macera. Tum fiat destillatio vel per MB. vel per Vesicam cum refrigeratorio, & prodibit aqua, cui innatabit oleum, quod seorsim servari debet. Non discrepat multum hic modus ab eo quem supra indicavi. Notat hic Dn. LE MORT in *Chymia Medico Physica*, destillationem seminis Foeniculi aliorumque seminum calidiorum melius per vesicam quam per Mariæ Balneum institui, ut in majori copia simul & semel destillari possint, & ut quantitas olei multo abundantior ob-

retineatur. Hæc duo si quis in Mariæ Balneo obtineri posse credat, per me licet, quamvis experientia 24. imo plurimum annorum contrarium me docuerit: at tamen illis qui pompæ & pretio medicamentorum in immensum augendo student, ista via multo generosior videbitur, nihil æstimantibus viliori labore acquisita. Si enim per MB. 3j. Olei eliciatur, per vesicam 3ij. vel 3iij. elici poterunt.

§. XXXI.

Ex Fœniculo quoque hoc modo oleum obtinetur juxta KUBERUM, ut annotat Weckerus. Semina Fœniculi cucurbita curva locantur, ad eorumque libram adduntur aquæ fontis purissimæ 3iij. & tepentis balnei calore macerantur: inde educitur oleum odoratum, quod stomacho roborando, flatibus discutiendis, orisque halitui commendando, plurimum præstat. Hujus si guttulæ aliquot cum iis pharmacis misceantur, quæ ad colicos dolores pro dejicienda alvo adhibemus, multum profunt. Quodsi loco aquæ in destillando vinum addideris, calidius oleum evadet, sed minus suave, minusque odoratum.

§. XXXII.

Oleum hoc Fœniculi æthereum est & aromaticum, odorem & saporem Fœniculi exacte referens, gaudetque salibus volatilibus cum 4eis permixtis. Sal autem volatile, inquit WEDELIUS l. c. in oleis destillatis residere, demonstrabile est a priori, ex ipsa destillatione, si enim per se destillantur, & propellantur vinculis solutis, manifesto sensibus se prodit sal volatile, adhæret recipienti, videturque odore, gustu percipitur, quantum nempe ab oleo non potuit absorberi, sed seorsim coactum est existere. Tacemus quod ipsa sint sapidissima & saporem juxta ac odorem sui simplicis retineant. Mittimus quod v. g. oleum Anisi totum à frigore concreascit, & in squamas crystallinos ob abundans sal volatile subtiliori sulphuri nuptum, instar sper-

sisymbrii aquatici. In ictero flavo & nigro in aqua Chamomillæ. Lienis oppilationes curat, item Melancholiam Hypochondriacam in aqua Scolopendriæ. Ructus, flatus, dolores dorsi adimit in aqua Cymini. Urinam ciendo calculum aufert in aqua Ononidis. Cruentæ Urinæ confert in aqua Sanguisorbæ. Ischuriæ, dysuriæ & stranguriæ opitulatur in aqua Malvæ. Sperma & virilitatem auget in vino malvatico. Lactis copiam promovet in aqua Anisi. Colicas & arthriticas passiones funditus extirpat in aqua Jvæ artheticae. Sudorem promovet in aqua florum Sambuci. Et hominem usque ad vitæ terminum sanum atque incolumem conservat. Datur a gtt. ij. v. ad x. in prædictis aquis, brodio carnis, morsulis, rotulis, vel syrupis vel confervis. Admiscetur pulveribus stomachicis, cachecticis, menses moventibus, aperientibus, carminativis. Assumi potest quoque cum aqua propria si exceptum fuerit saccharo. Usus ejus externus a prædicto authore hunc in modum describitur. Vertici & naribus illitum Catarhos suspendit, memoriam & caput confortando. Sic quoque rubedini nasi pustulisque faciei confert. Oculorum affectus, cujuscunque generis sint, curat. Dentium dolores, cum dolenti denti cum gossypio inditur, sedat. Eodem quoque modo auditus reparatur. Ventriculi concoctionem promovet. Colicæ, flatibus ructibusque confert. Dolores dorsi renumque obstructions curat. Tumores, apostemata, contusiones sanat. Iis, qui apoplexia, Paralyfi, affectibusque arthriticis laborant, optime convenit. Pectori quando illinitur, sputum promovet, Tussim lenit; asthma aufert & phthisi opitulatur. Externe vel solum partibus affectis illinitur, vel aliis unguentis admixtum adhibetur. Sunt qui ad morsus canum rabidorum & puncturas animalium venenatorum commendant. CONRADUS in *Medulla destillatoria & Medica* p. i. hæc habet: Wer einen Weiber, Biß heilen will/ der vermische diß Del in Wachs, Del/ und salbe den Schaden damit/ und vermenge Honig und Boh-

Bohnen. Del untereinander/ und lege alsdan dasselbige über den Schaden. Ut jam virtutes alias, quæ huic oleo tribuuntur, sicco transeam pede:

§. XXXIV.

Ex hoc oleo destillato addito saccharo paratur **Elaeosaccharum Foeniculi**, assumendo ut plurimum ad ℥j. Sacchari, guttas viij. vel x. & paulo plures olei. In usum nempe, dicente **WEDELIO**, ceu numine tutelari cum saccharo miscentur olea destillata, & fiunt elæosacchara, medicamenti genus extemporaneum & variis usibus aptum, quo ipso in momento quasi misceri queunt hinc cum aqueis, vino, interprete Saccharo scilicet ceu sale quodam essentiali sui generis. Non multum exinde abludit **Confectio Foeniculi orbiculata**, quæ a **Jo. Jac. WECKERO** in antidotario speciali l. 2. S. 39. sequentem in modum describitur. ℞. Sacchari albissimi in aqu. rosar. dissoluti ℔ss. Saccharum ad perfectionem exactam coquitur: deinde ab igne remotum diu pistillo agitur, addanturque olei Foeniculi ℥j. vel 3℔. probe miscentur, deinde per plicam lebetis in tabulam farina stratam spatula assidue Saccharum pari & æquali quantitate extrahitur: Rotulæ coneretæ digitis auferantur, exiccentur, in ligneis arculis condantur, & sicco loco reponantur. Capitis affectibus conferunt, visum acuunt, pectoris angustiae & difficultati respirandi succurrunt.

§. XXXV.

Nullum dubium est, quin ex semine æque ac ex Aniso per expressionem exprimi possit oleum. Id quod etiam **CHARAS** in *Pharm. Reg. Gal. l. 2. c. 1.* asserit, dicens. Non dubito quin itidem ex seminibus substantia & partium similitudine Aniso propemodum respondentibus, oleum obtinere liceat. Modum exprimendi vid. ibidem, qui repetitur in *dissertat de Aniso* jam aliquoties allegata, quem propterea rursus recensere non necessarium duxi. Illud solummodo monere volui, quod

CHARAS sibi tribuat inventionem hujus methodi ex Aniso & aliis feminibus correspondentibus oleum obtinendi; cum tamen jam in *Jac. Constantii de Rebecque Medicinæ Helvetiorum Prodromo sive Pharmacopœæ Helvetiorum Specimine*, ubi agitur de oleis per expressionem paratis, clarissimis verbis hujus olei Foeniculini expressi mentio fiat: Ita autem se habent ista verba. In oleis, quæ ex feminibus minus fuculentis v.g. Foeniculi exprimuntur, conficiendis præstat ut plurimum massam illam tritam in sartagine torrere, vel vapore aquæ calidæ tepefacere. Oleum hoc Foeniculi ad colicam flatuosam, tympanitem, dolorem, inflationem ventriculi utilissimum, nucisque moschatæ olei succedaneum optimum.

§. XXXVI.

Ex oleo Foeniculi destillato potest utique cum corpore pro balsamo, cera aut manna præparari Balsamum Foeniculatum, quod pro usu præsertim externo non omni destituitur laude. JOH. HARTMANNUS in *practica Chymiatrica* hanc communicat formulam. ℞. Extract. Sem. Foenic. (cum spirit. Vini) ℥ij. Cerae albæ aut Mannæ Calabrinæ 3℔. Sal. Foenicul. 3℔. Msc. super igne lento ut fiat massa: Adde olei Foeniculi 3iij. vel 3℔. M. & serva. Dosis a ʒss. ad ʒj. cum aqua Rosarum aut Menthæ. Sunt qui cum oleo Foeniculi destillato, ad instar Balsami sulphuris anisati conficiunt etiam Balsamum sulphuris Foeniculinum. Quo de ita KOENIG differit. Balsamum sulphuris Foeniculinum paratur oleo Foeniculi destillato super extracto balsami sulphuris terebinthinati affuso. Simili quoque, inquit GRÜLINGIUS in *Florilegio Hippocrateo Galeno Chymico* p. 1. 17. e. 6. modo ac balsamus sulphuris anisatus potest præparari balsamus sulphuris Foeniculatus, qui author insuper sequens Balsamum sulphuris compositum commendat. ℞. Flor. Sulphuris 3j. Myrrh. elect. Aloes, Croci ana 3℔. ol. Foenicul. Anisi, Terebinth. ana 3℔. fiat Balsamum, quod specificum pulmonis est; nam
curat

curat asthma, tollit antiquam & recentem tussim; ulcera pulmonum abstergit & consolidat: in phtisi nil certius: prophylacticon & pharmacum in peste, aliisque morbis contagiosis: Externe si quis ulcera eo illinit, brevi tempore ipsa sanantur, sudorem expellendo febres abigit & curat. Venenatorum animalium moribus resistit. Dosis ad gtt. viij. ad x. vel xij. in conveniente vehiculo. Cautelas, quæ & in hoc Balsamo sulphuris Foeniculato Phthificis propinando adhibendæ, vide in *dissert. de Aniso*. Posse etiam vel cum hoc oleo vel semine ipso Foeniculi componi spiritum Salis Ammoniaci Foeniculatum, nullum dubium videtur. Interim paulo rarius solet in usum trahi, cum anisatus proftet in officinis.

§. XXXVII.

Pergo ad alia ex Foeniculo præparata. Reperiuntur, qui extractum ex Foeniculo parant, & multis laudibus extollunt; sic ADRIANUS ZIEGLERUS TIGURINUS in *Pharmacopœa Spagyrica* ita de virtutibus hujus extracti differit. Conducit capiti, oculis, renibus, vesicæ, pectoris angustiae & difficultati spirandi succurit, stomachum juvat, flatus dissipat, calculos arenosos comminuit, urinam, menstrua promovet. Dosis a scrupulo medio ad integrum, liquore conveniente. Alii autem & forsan non omni absque ratione non adeo magnifice hoc de extracto sentiunt; quale iudicium quoque ferunt de sale ex caule, herba, floribus, radice & semine per incinerationem parato, quod quidem ad oculorum affectus varios laudatur. Præ aliis salibus, quæ per incinerationem & crystallisationem in officinis ex vegetabilibus fieri consueverunt, peculiare nihil videtur obtinere. Syrupi fere Foeniculi oblitus fuissim. Confici iste potest tum ex radice, tum ex herba & summitatibus, tum etiam ex ipso semine. Usurpatur cochlearim vel per se vel cum aliis, ast sicuti raro paratur, ita etiam raro usurpatur.

§. XXXVIII.

Accedo tandem ad spiritum Fœniculi, quem p̄r fermentationem etiam parari posse, non eo quidem negatum, sed tanquam majori negotio elaborandum, laboriosioribus cum LUDOVICI relinquo. Communiter præparatur dum semen cum vino aut potius spiritu Vini maceratur atque destillatur; qui postmodum saccharo edulcoratus gustui magis blanditur & Fœnuillet καὶ ἑξοχὴν dicitur. Formula, quam habet Dn. Præses in *notis ad Cynosuram* HERMANNI non videtur spernenda. ℞. Sem. Fœniculi ℥iv. spiritus Vini Gall. mens. ij. digere & postmodum destilla atque edulcora ℥viij. sacchari. Habetur hoc modo liquor stomachicus atque carminativus perutilis. Hauritur ad unum aut alterum cochleare. Sed dolendum, quod plures remedio abutantur, & nimis ingurgitando sibi varia concilient mala. Ex mente Ludovici pro pectoralis cujusdam Tincturæ confectiōe spiritus Vini Fœniculatus quasi gratior assumi potest. Et hæc sunt, quæ pro modulo ingenii de Fœniculo ejusque viribus ex authoribus seligere volui. Exiguos conatus boni non condemnabunt, malevolos mordere concedam. DEO interim pro concessis benigne viribus, sit Laus, Honor & Gloria in seculorum secula

F I N I S

Hertzlich Geliebter Freund / du legst nun eine Probe
 Von deinem muntren Fleiß / Wiß und Gelehrsamkeit /
 An diesem Tage ab ; zu deinem größten Lobe :
 Worüber sich mein Herz gewißlich sehr erfreut.
 Du weifest uns geschickt des Fenchels edle Gaben /
 Samt seiner innern Krafft / und Tugend / die er führt ;
 Ja wie derselbe könn die blöden Menschen laben :
 Deswegen Dir dann auch dein Lob mit recht gebührt.
 Wohlan ; fahr ferner fort / sey embsig im studiren /
 Schlag in den Büchern nach / wie du bisher gethan ;
 So weiß ich daß ich bald darff diese Worte führen /
 Es leb mein Hergens-Freund ! Herr Doctor Ehrenmann.

Ita egregius Nobilissimi Dni. Repondentis
 profectibus applaudit

GEORGIUS HENRICVS BEHR,
 Med. Doct. & Practicus. Opp.

DA du Geehrter Freund vom Fenchel disputirest /
 Und dessen Tugenden uns deutlich explicirest ;
 So legt dein kluger Geist zugleich den Leuten dar /
 Daß deine Weißheit nicht in deinen Füßen war.
 Dieses wenige wolte seinem werthesten Freund
 gratulirend besegnen

J. B. M. C. Opp.

FOeniculi vires dum docto Themate pandis,
 Non modicum accrescit laudis, AMICE, Tibi.
 Illud namque oculos acuit, redditque nitorem,
 Indicat hoc aciem, vimque Tui ingenii
 Teque VIRUM præsta pugnando fortiter, inde
 Re pariter Tibi cum nomine surget HONOR.

Hisce Nobilissimo Dno. Respondenti Amico suo integerrimo
 proximior affectu quam versu applaudit

J. G. SALTZMANN,
 Med. Stud.

CArmine non possum digno decorare laborem,
 Specimen ingenii splendida dona probat.

Invigiles porro plantarum cognitioni,

Sic laus & pretium crescet ubique Tibi.

Ex intimo animi affectu amico suo æstumatissimo
hisce paucis applaudit,

JOH. PETRVS DIVOVX, Colmar.

Med. Cult. Opp.

Was Dein gelehrter Geist vor seltne Weisheits Gaben/
Bissher als einen Schatz bey sich behalten hat /
Was die Natur in Dich Geehrter Freund begraben/
Und deine Sorge war so beyde früh und spath/
Das zeigt dieser Tag / der recht beglückt zu nennen /
Weil Esculapens Geist / dem du bisher gedient
Dich als ein Gottes Sohn / uns giebet zu erkennen/
Der als ein Kräuter-Feld von lauter Weisheit grünt.
So wandle ferner hin auff dieser Götter Bahne/
Halt des Galeni Kunst hier vor Dein höchstes Gut.
Bist endlich Phoebi Hand statt eines Sieges-Fahnen
Dein Haupt bekronen wird mit einem Doctors-Hut.

G. P. J. M. S.

FOeniculi vires varias ostendere tentans
Omne felici studia cuncta notas.

Temporis ad ægros tendis per spatia pauca,

Temporis in spatio Foeniculum æque viret.

Planta tua est ingens insigniter officinalis.

Altius insurgunt robora plura tua.

Nobilissimo atque Doctissimo DN. RESPON-
DENTI hac adjicit

J. G. PFÄHLER, Med. St. Oppon.

Setzt Werther Dein Papier noch treue Zeilen ein/
So wünsche ich dir Glück zu Deinem disputiren/
Der Höchste woll Dich bald auff höhre Stufen führen/
Da Dir der Doctors-Huth wird zur Belohnung seyn.

JOSIAS WEIGEN, Med. &
Chir. Stud. Arg.